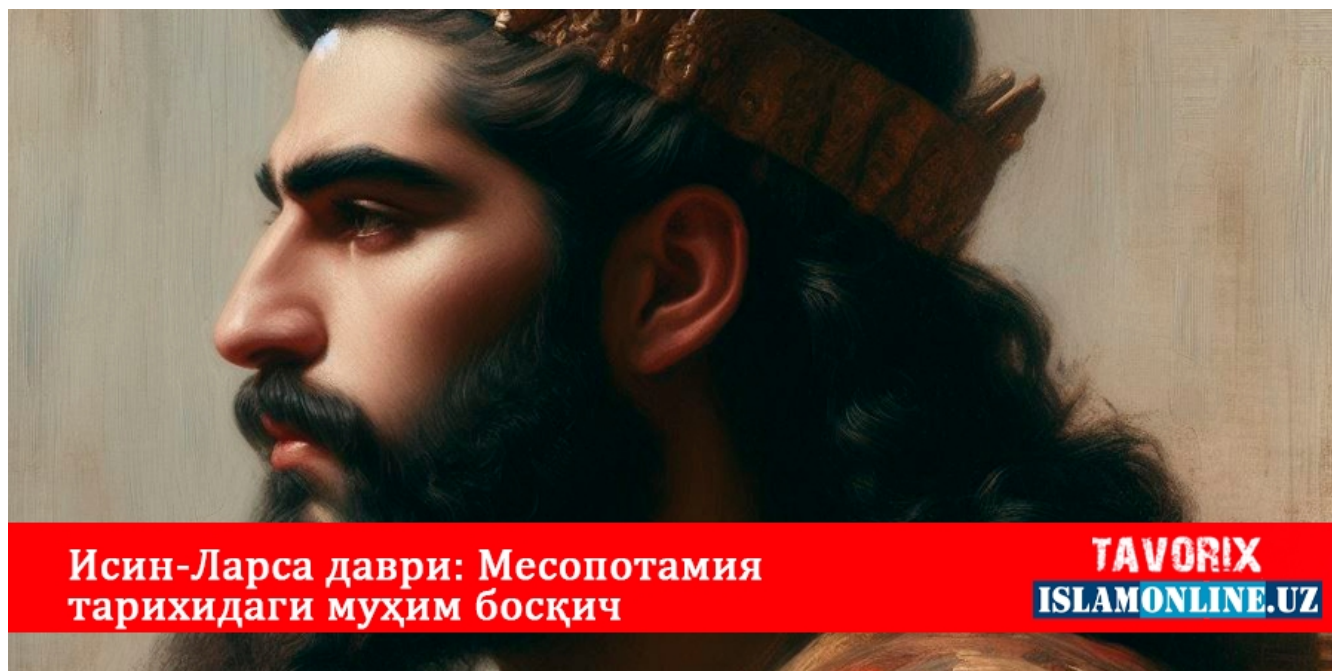




Исин-Ларса даври: Месопотамия тарихидаги муҳим босқич

TAVORIX
ISLAMONLINE.UZ

Исин-Ларса даври тахминан милoddан аввалги 2025–1763 йилларни ўз ичига олади ва Учинчи Ур сулоласи кулаганидан кейинги Месопотамиянинг сиёсий ва маданий ривожланишини акс эттиради. Бу даврда Исин ва Ларса шаҳар-давлатлари жанубий Месопотамияда муҳим сиёсий ҳокимият марказлари сифатида намоён бўлди.

Исиннинг юксалиши

Исин шаҳри ўзининг янги сулоласини тахминан милoddан аввалги 2025 йилда Ишби-Эрра бошчилигида барпо этди. Ишби-Эрра Учинчи Ур сулоласининг заифлашган даврида Исинни мустақил қилиб, унинг сиёсий нуфузини тиклади. Исин шаҳри маданий ва диний анъаналарни қайта тиклашда муҳим ўрин тутди, айниқса, шумерлар динида муҳим аҳамиятга эга бўлган ой худоси Нанна/Синга сизинишни қайта тиклади.

Липит-Иштар (милoddан аввалги 1934–1924 йиллар) каби ҳукмдорлар ўз даврида қонунчиликка қўшган ҳиссаси билан танилган. Унинг қонунлари Хаммурапи қонуний кодексиғача бўлган дастлабки ҳуқуқий ҳужжатлардан бири сифатида катта аҳамиятга эга.

Ларсанинг кўтарилиши

Исин билан бир вақтда Ларса ҳам Амореялар сулоласи даврида сиёсий юксалишни бошлади. Напланум ҳукмдорлиги остида Ларса мустақил давлатга айланди. Кейинчалик, Гунгунум ҳукмронлиги даврида шаҳар қўшни ҳудудларни ўз назоратиға олиб, иқтисодий тараккиётни таъминлади. Бу жараёнда савдо йўллари ва қишлоқ хўжалик ресурслари устидан назорат муҳим ўрин тутди.

Исин ва Ларса ўртасидаги рақобат

Бу икки шаҳар-давлат ўртасида ҳудудий устунлик учун кураш давом этди. Сиёсий иттифоклар ва қўшни шаҳар-давлатлар билан муносабатлар тез-тез ўзгариб турди. Милоддан аввалги 1822–1763 йилларда Ларсанинг Рим-Син I ҳукмдорлиги остидаги даври шаҳарнинг энг юксак кудрат даври бўлди. Рим-Син Исинни қўлга олиб, унинг сиёсий мустакиллигига нукта қўйди.

Маданий ва меъморий ривожланиш

Исин-Ларса даври маданият, адабиёт ва меъморчиликнинг юксалиши билан ҳам ажралиб туради. Сумер тили ва адабиётининг қайта тикланиши кузатилди. Астрономия ва математика соҳаларида сезиларли тараққиётга эришилди. Бу даврда қурилган ибодатхоналар ва зиккуратлар меъморий санъатнинг олий намуналаридир.

Даврнинг якуни ва Вавилоннинг юксалиши

Исин-Ларса даври Вавилоннинг Хаммурапи бошчилигида юксалиши билан якунланди. Милоддан аввалги 1763 йилда Хаммурапи Ларсани босиб олиб, жанубий Месопотамияни ўз қўлида бирлаштирди ва Қадимги Вавилон даврига асос солди. Ларсанинг қулаши нафакат сиёсий ўзгариш, балки маданий ва маъмурий ривожланишни ҳам белгилади, бу эса кейинги Вавилон цивилизациясининг асосини ташкил этди.

Абу Муслим